

DOI 10.33099/2618-1614-2021-15-2-17-23

УДК 341.24

А. М. Гудзь,

старший науковий співробітник навчально-наукового центру підготовки офіцерів для багатонаціональних штабів, Національний університет оборони України імені Івана Черняховського

Силова політика Російської Федерації: стратегія й тактика реалізації

У статті розглянуті концептуальні особливості та нові тенденції силової політики Російської Федерації, стратегії й тактики їх реалізації. Установлено залежність функціонування міжнародних військово-політичних механізмів та інструментів раннього попередження від сутності військової та політичної діяльності Росії. Аргументовані рекомендації щодо необхідності вироблення превентивних заходів на ранніх стадіях зародження та розвитку міждержавних та регіональних протиріч.

Ключові слова: силова політика, міжнародний конфлікт, загрози.

© А. М. Гудзь, 2021

Постановка проблеми. Останнім часом на міжнародній арені стрімко змінилися військово-політичні умови, які ставлять перед державами принципово нові завдання в системі міжнародних відносин та міжнародної безпеки. Якщо раніше держава мала дві чітко розмежовані функції – внутрішню та зовнішню, то сьогодні грані між ними розмиваються.

Загальна характеристика парадигми побудови державної політики будь-якої держави формується в результаті впливу багатьох об'єктивних і суб'єктивних чинників. У тісному взаємозв'язку із чинниками, пов'язаними з географічним положенням, транспортними шляхами й основними джерелами природних ресурсів силова політика Росії стала важливим інструментом впливу на національну безпеку багатьох держав, передусім України.

Дослідження трансформаційних процесів, викликаних цими чинниками, дає досить повну геополітичну картину тенденцій силової політики Російської Федерації. Загрозу становить те, що держави, які мають миролюбну політику та не проявляють ознак зовнішньої агресії, можуть стати жертвою протиріч і навіть агресії з боку іншої держави. Водночас стан міжнародної сфери може стати потужним фактором внутрішньої безпеки держави.

У статті на підставі результатів системного аналізу відкритої інформації розглядаються вірогідні сценарії силової політики Російської Федерації й тактики її реалізації на тлі регресивних процесів у європейській системі контролю над озброєннями та військовою діяльністю, а також неспроможності регіональних і глобальних безпекових організацій своєчасно впровадити нові превентивні заходи.

Практичні рекомендації можуть бути корисними при проведенні досліджень у галузі забезпечення національної безпеки України.

Мета статті – розглянути характерні особливості та нові тенденції силової політики Російської Федерації, стратегії й тактики їх реалізації; аргументувати рекомендації щодо необхідності вироблення превентивних заходів на ранніх стадіях зародження та розвитку міждержавних і регіональних протиріч.

Виклад основного матеріалу

Дослідження сучасних військово-політичних процесів, які відбуваються на міжнародній арені, дають підстави зрозуміти, що на формування зовнішньополітичної поведінки держав безпосередньо впливають перешкоди на шляху досягнення ними власних геополітичних цілей. Нині чіткішої форми набуває конфронтаційна політика досягнення цих цілей, що призводить до введення впливовими державами силових «правил гри».

Вважається, що конфронтаційні військово-політичні процеси виникають та існують із приводу суперництва між геополітичними суб'єктами за вплив на той чи інший простір. Закономірно, що реалізація силової

політики немислима без агресії та порушення інтересів інших держав і може здійснюватися за їхній рахунок. Усе це певною мірою породжує застосування крайніх (силових) форм взаємовідносин між державами з різними ступенями та інтенсивністю силового тиску.

Однак Росія намагається схилити міжнародну спільноту до думки, що процеси силового тиску не входять до стратегії її національної безпеки, в якій, зокрема, констатується: «У міжнародних відносинах не понижується роль фактору сили. Нарощування і модернізація наступальної зброї, створення і розгортання його нових видів послаблює систему глобальної безпеки, а також систему договорів та угод у галузі контролю над озброєннями»¹.

У наукових колах існує таке поняття як «конфліктна ситуація». Дослідники вважають, що вона ґрунтується на об'єктивних протиріччях інтересів у політиці низки держав та характеризується ступенем міжнародної напруженості. Конфліктна ситуація за своєю сутністю не є конфліктом, проте може слугувати передумовою міжнародного конфлікту. Іншими словами, конфліктна ситуація не породжує конфлікт прямо, а створює обставини його виникнення.

Зважаючи на те, що генерація протиріч у сучасних умовах має, на перший погляд, вигляд «броунівського руху» з постійною трансформацією їхніх форм, важко прогнозувати межу переходу до збройної фази міжнародного конфлікту.

Серед політологів та в наукових колах існує чимало визначень поняття «міжнародний конфлікт». Під час класифікації та агрегування матеріалів спостереження за певними ознаками набирають контурів елементи сукупності, які дають підстави виявити нові риси й закономірності масових явищ і процесів загалом. Таким чином, під міжнародним конфліктом можна розуміти зіткнення інтересів двох або більше сторін (держав, груп держав, народів, політичних рухів тощо), причиною якого може бути наявність (виникнення) протиріч об'єктивного чи суб'єктивного характеру.

Не зважаючи на природу виникнення протиріч та, відповідно, пов'язаних з ними проблем, загалом конфлікт завжди набирає політичної форми, оскільки протиріччя вирішуються державами з властивими особливостями їхньої внутрішньої та зовнішньої політики.

Вивчення причин конфліктів (територіальних, національних, релігійних, економічних, воєнно-стратегічних, науково-технічних) має не лише теоретичне, а й величезне практичне значення. Особливо важливим є вивчення причин та ознак зародження конфліктів на ранніх стадіях. Це пов'язано з тим, що на різних стадіях державо-опонент має застосовувати різні способи протидії.

У процесі історичного становлення конфліктологічної парадигми вивчення суспільства цікаві концепції

висловлювали Т. Парсонс, К. Боулдінг, А. Рапопорт, Н. Смелзер.

Зокрема, відомий дослідник проблем миру та конфліктів А. Рапопорт класифікує конфлікти за ступенем небезпеки як «битву», «гру» та «дебати». Найнебезпечнішою він вважає «битву», оскільки в разі виникнення та розвитку її цілі не передбачені ані однією, ані другою стороною, ані міжнародним співтовариством.

У разі розгортання конфлікту у вигляді «гри» поведінка учасників має раціональний характер. На відміну від «битви», не зважаючи на прояв войовничих ознак, сторони не мають планів доводити загострення до критичного стану. Ситуація залишається контрольованою, рішення приймаються з урахуванням факторів та обставин на основі об'єктивної оцінки ситуації.

Найбільш «м'яким» є конфлікт, який розвивається як «дебати». Його ознаками є наміри учасників досягти домовленості шляхом компромісів.

Загальним для всіх наведених вище форм конфліктів є те, що впродовж їхньої активної фази змін можуть зазнати: характер зацікавленості сторін; місце конфлікту; кількість і склад учасників.

У класичному вигляді дослідники розділяють розвиток конфлікту за фазами:

- перша – загострення міждержавних відносин;
- друга – часткова реалізація системи взаємних практичних дій;
- третя – використання різноманітних засобів (не військових) для втягування в конфлікт інших держав (через двосторонні та багатосторонні договори) з метою ускладнення та загострення політичних відносин та практичних дій між учасниками;
- четверта – перехід до демонстраційного застосування сили в обмежених масштабах з метою силового тиску для досягнення своїх стратегічних цілей;
- п'ята – конфлікт із застосуванням сучасного озброєння та втягуванням у нього інших держав з метою розширення його території;
- шоста – урегулювання конфлікту та подолання його наслідків.

Останнім часом сформувалися нові ознаки виникнення та розвитку конфліктів, пов'язаних із суб'єктивними факторами, до яких можна віднести свідому цілеспрямовану зовнішню політику держав. Як свідчать недавні події в Нагірному Карабасі, Росії, Білорусі та в азійських регіонах, не варто ігнорувати такий суб'єктивний фактор, як особистісні характеристики та якості причетних до прийняття рішень державних діячів. Як результат, особистісні взаємовідносини між лідерами можуть значно вплинути на міждержавні відносини і навіть призвести до конфліктних ситуацій.

Західні дослідники вважають, що шлях до активації силової політики відкрили розбіжності поглядів держав на поняття «загрози» та спровоковані Росією регресивні процеси в європейській системі контролю над озброєннями та військовою діяльністю.

¹ Указ Президента Російської Федерації № 683 «О Стратегии национальной безопасности Российской Федерации» від 31 грудня 2015 р.

У контексті відродження ролі глобального гравця на світовій арені, Росія спрямовує свою агресивну силову політику на:

- ескалацію та підтримку в керованому стані кризи на сході України;
- нарощування власних військових можливостей;
- провокування напруженості в Арктиці, Балтиці, на Балканах, у басейнах Чорного і Середземного морів;
- підлив єдності і довіри між країнами НАТО шляхом використання їхніх соціальних і політичних сил, економічних та етнічних проблем.

Частково Російська Федерація досягла своїх цілей. Швидка мілітаризація Чорноморського регіону суттєво змінила баланс сил на її користь і загострила загрози регіональній та загальноєвропейській безпеці. Потужний арсенал російського угруповання на території Автономної Республіки Крим, у тому числі наявність носіїв ядерної зброї, сприяє:

- забезпеченню постійної присутності військово-морського флоту РФ у дальній операційній зоні (східне узбережжя Середземного моря та Сирія) під виглядом захисту російських інтересів на Близькому Сході;
- протидії планам розгортання елементів протиракетної оборони США в Румунії, відповіді на військову діяльність США/НАТО в басейні Чорного моря, тиску на Україну та Грузію в ближній операційній зоні;
- контролю над зоною підвищеної уваги (півднем України, північною та південною частинами Чорного моря, Керченською протокою, Азовським морем, Абхазьким узбережжям Грузії) [1].

Застосовуючи різні способи й методи, Росія продовжує цілеспрямовану силову політику. Згідно з Основами державної політики Російської Федерації на період до 2035 р.², в Арктиці метою Росії є отримання повного контролю над Північним морським шляхом і видобутком корисних копалин. Для цього розгортаються і відновлюються військові бази на узбережжі Північного Льодовитого океану та його островах (рис. 1)³.

Ураховуючи прогнозоване зростання міжнародної економічної та військової активності та у зв'язку зі зміною клімату в регіоні, Росія створила Північне оперативно-стратегічне командування, модернізує Північний флот, формує нові підрозділи та військові частини, які готуються до дій в екстремальних умовах. Створення угруповань військ (сил) загального призначення збройних сил РФ та системи берегової охорони в Арктичній зоні має на меті забезпечення воєнної безпеки в різних військово-політичних умовах.

² Указ Президента Російської Федерації № 164 «Об основах государственной политики Российской Федерации в Арктике до 2035 года» від 5 березня 2020 р.

³ Зазначалося автором на засіданнях Робочої групи високого рівня НАТО на рівні посадових осіб оборонних відомств, керівників верифікаційних структур та високоповажних дипломатичних представників, Брюссель, 2018 р.

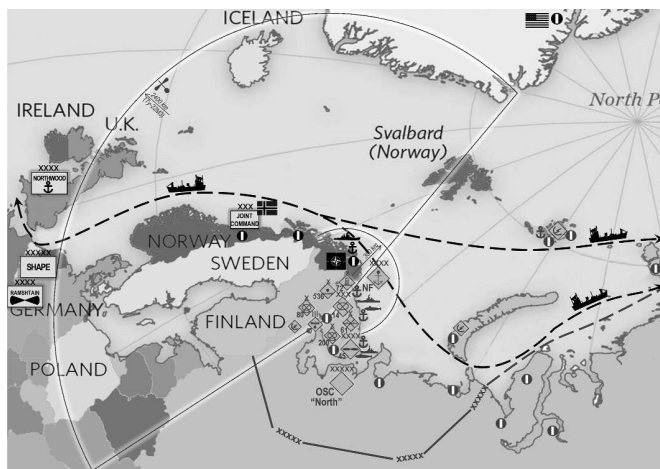

Рис. 1. Нарощування військових можливостей Росії в Арктиці

За оцінкою експертів НАТО, Альянс значно відстає від Росії у своїй здатності диктувати умови в арктичному регіоні з позиції сили.

У Балтії можливою метою дій Росії є створення сухопутного коридору до Калінінградської області з території Республіки Білорусь і відрізання країн Балтії від країн НАТО (рис. 2). Згідно зі сценаріями масштабних спільних навчань збройних сил Росії та Білорусі (типу «Запад») це завдання може бути покладене на 1-шу танкову армію Західного військового округу. Розгортання ракетних комплексів «Іскандер» у Калінінградській області, а також наявність там систем протиповітряної оборони С-400 сприятимуть створенню зони обмеженого доступу, що внеможливить швидке реагування основних сил НАТО на дії російських військ у країнах Балтії. Не виключається вірогідність розгортання на території Білорусі ракетних комплексів «Іскандер».

Рис. 2. Моделювання можливих дій Росії в Балтії

Рис. 3. Формування системи присутності РФ у дальній операційній зоні

У регіоні Середземного моря прогнози дають підстави стверджувати, що Росія шляхом утримання військово-морських та авіаційних баз продовжить збереження своєї присутності. Одним з завдань для Росії є отримання можливості гарантованого використання Суецького каналу своїми бойовими кораблями як альтернативного маршруту виходу до Середземного моря (рис. 3). Про це свідчать наміри Росії щодо безпосередньої участі в модернізації та розвитку каналу, інвестування відповідних проектів, отримання статусу їх співвласника, а також створення військово-морської бази на сході Лівії, як це вона зробила в Сирії (база ТАРТУС). Не виключається можливість розгортання там ядерного озброєння.

Водночас дії російських корабельних угруповань у Середземному морі можуть значно ускладнитись у разі блокади силами США/НАТО Босфору, Дарданелл та Гібралтарської протоки.

Передбачаючи це, Росія проводить відповідну дипломатичну роботу з турецьким керівництвом, нарощуючи співпрацю з ним у військово-економічній сфері. До поступки Туреччині можна віднести ситуацію з Нагірним Карабахом.

У південно-західному напрямку найамбітнішими планами Росії залишаються: окупація більшої частини території правого берега і півдня України та відрізання її від Чорного моря; створення сухопутного коридору до Криму і Придністров'я; провокування дестабілізації ситуації в Румунії та Угорщині.

Наступальні угруповання російських військ можуть бути засновані на об'єднаннях і з'єднаннях Південного, Західного і Центрального військових округів. До складу угруповання оперативного-стратегічного командування

«Північ», яке може діяти на Київському та Харківському напрямках, імовірно, увійдуть 20-та загальновійськова армія та 1-ша танкова армія Західного військового округу, а також дві загальновійськові армії Центрального військового округу (рис. 4).

До складу угруповання оперативного-стратегічного командування «Південь» на Дніпровському та Херсонському напрямках можуть увійти об'єднання і з'єднання Південного військового округу: 8-ма та 49-та загальновійськові армії, а також 22-й армійський корпус Чорноморського флоту. Відомо, що до складу 8-ї загальновійськової армії входять 1-й і 2-й армійські корпуси (корпуси народної міліції) окупаційних військ на Донбасі.

Дії оперативних і стратегічних командувань можуть мати підтримку з боку 4-ї та 6-ї армій військово-повітряних сил і протиповітряної оборони, кораблів (катерів) Чорноморського флоту і його Каспійської флотилії, озброєних універсальними ракетними комплексами типу «Калібр». Обов'язкова складова дій Росії – блокування та повний контроль над зоною обмеженого доступу в Чорному морі та прилеглих районах його узбережжя.

Можливе також застосування ворожих угруповань з території Республіки Білорусь (з огляду на останні події).

Ураховуючи специфіку місцевості в прикордонних з Білоруссю регіонах, можна передбачити егерські дії та застосування підрозділів повітрянодесантних військ за сприяння спільного російсько-білоруського постійно діючого оперативного-тактичного угруповання, яке налічує близько 12 тис. осіб (дві третини з них – російська складова).

На Балканах стратегічним союзником Росії залишається Сербія. Уповільнення її євроінтеграційних

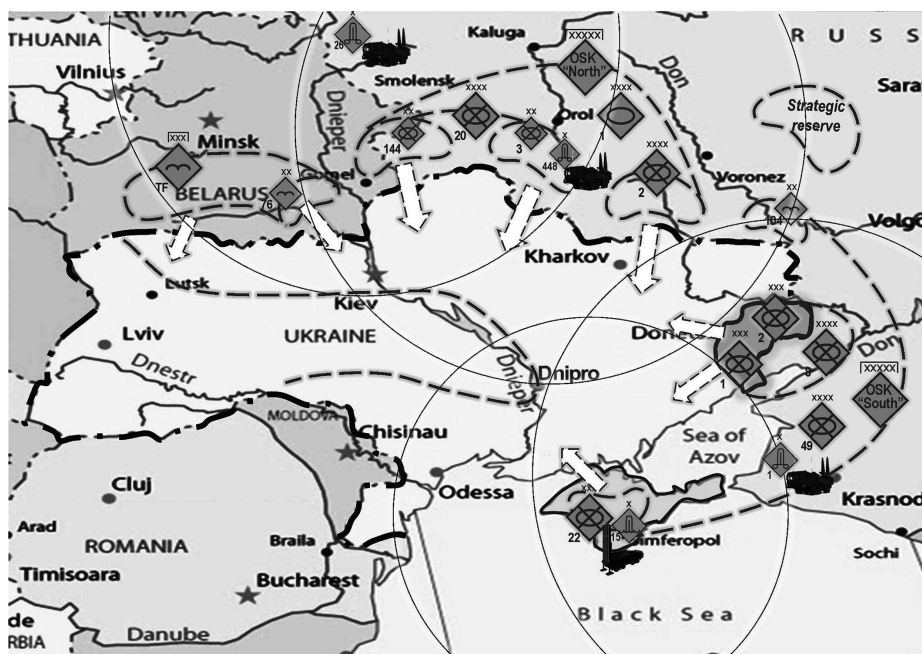

Рис. 4. Моделювання можливих дій РФ у південно-західному напрямку

процесів і блокування членства в НАТО є абсолютним пріоритетом російської політики. Поточною метою дій Росії на Балканах можна вважати провокування регіональної кризи. Одна з таких спроб – підтримка намагання Сербії досягти Адріатичного моря через Чорногорію або вихід Республіки Сербська з Боснії та Герцеговини.

Міжнародні експерти припускають, що намагання Росії поглибити конфлікт і дестабілізувати регіон триватимуть, доки діють санкції проти неї за агресію проти України. Через блокування вступу Боснії та Герцеговини до Європейського Союзу в балканській країні може знову спалахнути збройний конфлікт. За оцінкою експертів, держава Боснія та Герцеговина вже давно стала політичним полігоном для Москви і Заходу.

Теоретично можна змоделювати (рис. 5), що в разі успіху в діях в Україні глобальним завданням російських збройних сил може стати розгортання повномасштабного збройного конфлікту з НАТО шляхом дестабілізації ситуації в Румунії, провокування конфлікту між Румунією та Угорщиною з метою захоплення угорцями румунської ділянки території колишньої Австро-Угорщини. У такий спосіб будуть створені умови для вторгнення в Румунію російських військ з окупованих регіонів України і створення коридору до північно-східної ділянки кордону із Сербією і фактично – виходу до Адріатичного моря.

Як підтвердження намірів Росії російсько-сербське співробітництво продовжує динамічно розвиватися по всьому спектру відносин. Росія надає військову підтримку та сприяє модернізації збройних сил Сербії. Нещодавно мініборони РФ з метою підвищення бойового потенціалу поставило сербським збройним силам партію танків

T-72МС і броньованих розвідувально-дозорних машин БРДМ-2МС [2].

Загалом аналіз воєнно-стратегічної ситуації навколо України, в Північноатлантичному регіоні та на Близькому Сході може свідчити про те, що Росія ще не досягла кінцевих цілей своєї силової політики. Поки що вона не готова до відкритого масштабного протистояння зі США і НАТО.

Розтягуючи умовний фронт протистояння з Альянсом від Арктики, Скандинавії до Північної Африки, підтримуючи існуючі кризи і створюючи нові, Росія намагається створити максимально комфортні умови для переговорів із Заходом у так званому пакетному форматі, розпорошувати його зусилля і розширювати базу для можливого вигідного для Росії торгу з найважливіших для себе питань⁴.

РФ, у супереччя положенням Документа про глобальний обмін воєнною інформацією та Кодексу поведінки⁵, вибрала тактику викривлення інформації про свою агресивну діяльність, зокрема щодо перебування військовослужбовців та озброєння поза межами національної території Росії.

Як приклад, Росія не інформує держави ОБСЄ про наявність своїх військ в окремих районах Донецької та Луганської областей України та на території Автономної

⁴ Висновок автора з аналізу виступів делегацій держав – учасниць ОБСЄ на щорічних нарадах з оцінювання виконання військово-політичних зобов'язань, Відень, 2017–2019 рр.

⁵ Кодекс поведінки ОБСЄ з військово-політичних аспектів безпеки є окремим документом, згідно з яким усі держави ОБСЄ щорічно офіційно надають відповіді на військово-політичний запитальник, який є невід'ємною частиною Кодексу. Інформація узагальнюється Центром запобігання конфліктам ОБСЄ.

Рис. 5. Моделювання можливих дій РФ на Балканах

Республіки Крим як таких, які перебувають поза межами Росії.

Прагнучи дистанціюватися від конфлікту й у такий спосіб зняти із себе відповідальність за те, що відбувається на Донбасі, Росія широко пропагує такі поняття, як «конфлікт в Україні», «громадянська війна», «внутрішній конфлікт», «каральна операція», «ополченці», «нацистсько-бандерівські добровольчі батальйони» тощо.

Ревізуванням офіційних звітів Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні (СММ ОБСЄ) РФ ставить під сумнів компетентність співробітників місії. Неодноразово делегації Росії в рамках робочих органів ОБСЄ намагалися довести до держав – учасниць цієї організації, що системи «Буратіно» – це насправді муляж, який був зібраний «ополченцями» Донбасу для залякування військовослужбовців Збройних Сил України, а виявлений СММ ОБСЄ комплекс «Торн» – це помилка СММ.

Отже, серед держав ОБСЄ втрачена довіра до Російської Федерації через непередбачуваність її силової політики, яка активно використовує прогалини в чинних міжнародних документах, зокрема у Віденському документі 2011 р. про заходи зміцнення довіри та безпеки. Найбільшу стурбованість викликає те, що Росія використовує раптові (незааявлені) військові навчання та навчання нижче порогових рівнів як інструмент зовнішньої політики для демонстрації військової сили з метою значного впливу на безпеку і стабільність у регіоні ОБСЄ.

Занепокоєння держав ОБСЄ викликає також присутність значної кількості підрозділів збройних сил Росії на території Ростовської області, особливо у двадцятип'ятикілометровій зоні вздовж кордону з Україною та їх раптове нарощування під час навчань.

Аналіз подій показує, що причиною такої ситуації були: помилки міжнародних безпекових організацій через необ'єктивний її аналіз; неадекватні завдання, які випливають з даної ситуації та, як результат, розпорошення їхніх зусиль.

Неправильні оцінки намірів та дій Росії, а також надто демократичні методи реагування на військово-політичну поведінку Кремля свідчать про недооцінку потенціалу президента Російської Федерації В. Путіна. Тому в багатьох регіонах світу виникли нові осередки напруженості, продовжує литися кров, не зникла, а навпаки, посилилася загроза глобального збройного зіткнення.

У традиційному сенсі задля забезпечення міжнародної та регіональної безпеки наголос робиться на фізичному виживанні окремих держав (особливо балканських та колишнього Радянського Союзу), на їхньому праві та можливостях функціонування в міжнародній системі керуючись власним суверенітетом. Як ми пересвідчилися на практичних діях Росії, зазначене стимулює її до порушень правил міжнародної та регіональної безпеки на користь власних інтересів.

Підсумовуючи, необхідно зауважити, що перед державами та міжнародними безпековими організаціями

постають запитання: на якій об'єктивній основі підтримуватимуться мир і безпека та ким і як вони будуть гарантовані в найближчій перспективі?

Висновки та рекомендації

Нинішню військово-політичну ситуацію навколо України, без перебільшень, можна віднести до четвертої фази розвитку конфлікту. Нині Російська Федерація застосовує доволі широкий діапазон економічних, політичних, ідеологічних, психологічних, моральних, міжнародно-правових, дипломатичних і навіть військових засобів (із застосуванням прямого збройного насилля) втягування в протиріччя інших держав у тій чи іншій формі (індивідуально, через військово-політичні союзи, двосторонні та багатосторонні договори та міжнародні організації – ОБСЄ, ООН).

За таких умов особливого значення набувають превентивні та регулятивні механізми міжнародних організацій, які можуть запобігти, нейтралізувати або «розмити» загрози повномасштабного застосування сили.

Наразі розвиток подій за нинішньої ситуації неможливо оцінити за допомогою мережевого графіку. Багатолінійна схема військово-політичних відносин Росії та Заходу не передає всієї картини розвитку подій та не дає підстави прогнозувати момент переходу від протиріч сторін до конфронтації. Тим паче, процес розвитку міжнародного конфлікту – це не простий перехід від однієї фази до іншої, а складна діалектика політичних та інших відносин сторін з питань об'єктивних і суб'єктивних протиріч, інтересів та цілей з багатовекторністю варіантів альтернативного розвитку.

Геополітичні перетворення диктують необхідність істотного інституційного зрушення в системі міжнародної безпеки. Потребує перегляду система взаємодії головних суб'єктів міжнародної політики та безпеки (ООН, НАТО, ЄС), що мають пріоритетні можливості застосувати силу, у тому числі війська.

У зв'язку із цим потребують кардинальних змін функції міжнародних безпекових організацій з метою адекватно-превентивного реагування на нинішню військово-політичну ситуацію та недопущення її виходу на найбільш гострий політичний рівень – міжнародну політичну кризу й надалі – світову кризу, під час якої виникне пряма загроза того, що однією або декількома сторонами буде застосована військова сила. Війна – це процес, який вийшов з-під контролю. Тому необхідне впровадження нових конструктивних підходів, спрямованих на блокування механізмів ескалації конфліктних відносин.

Історія підтверджує, що надійний спосіб контролювати цей процес – застосовувати чинні механізми та інструменти контролю військової сили. Певний час європейські держави з проблемою ідентифікації ознак зародження воєнного конфлікту надійно справлялися, застосовуючи правила і процедури міжнародних договорів та угод у галузі контролю над озброєннями і військовою діяльністю.

Нині в цій галузі фактично залишилися Документ про глобальний обмін військовою інформацією (який не передбачає процедур перевірки) та Віденський документ про заходи зміцнення довіри та безпеки 2011 року (має широкий спектр військово-політичних процедур перевірки та реагування). Зберігає свою важливість Вассенаарська домовленість про експортний контроль.

Утратили чинність або дієвість такі вкрай важливі міжнародні договори у сфері стратегічної стабільності: Договір між СРСР та США про скорочення та обмеження стратегічних наступальних озброєнь; Договір між СРСР та США про ліквідацію ракет середньої та меншої дальності.

З огляду на зростання асиметричних загроз із боку Російської Федерації підлягає ревізії безумовне виконання покладених на Збройні Сили України завдань з реалізації міжнародних зобов'язань у рамках Договору з відкритого неба та Договору про звичайні збройні сили в Європі, які «сковують» їхню діяльність. В умовах сьогодення зобов'язання за зазначеними договорами зменшують (виключають) використання військового потенціалу, ускладнюють виконання функцій Збройними Силами України та іншими причетними суб'єктами забезпечення національної безпеки (які мають «важке» озброєння) та стратегічне маскування діяльності Збройних Сил України, яка згідно із міжнародними зобов'язаннями повинна проводитися прозоро.

Ураховуючи військово-політичну ситуацію навколо України, пріоритетом держави має бути також:

- систематизація багатосторонніх та двосторонніх міжнародних зусиль з питань удосконалення міжнародних інструментів, метою яких є своєчасне виявлення та протидія новим викликам і загрозам безпеці;
- здійснення комплексного аналізу та оцінювання результативності й ефективності нормативно-правових та організаційно-функціональних засад державного управління в галузі контролю над озброєннями та військовою діяльністю;
- оптимізація функціональної вертикалі в галузі контролю над озброєннями та військовою діяльністю з метою активації незадіяних резервів ідентифікації ознак зародження воєнного конфлікту.

Перелік літератури

1. Гудзь А. М. Військово-політичні зобов'язання Російської Федерації в галузі контролю над озброєннями та військовою діяльністю: стан виконання [Електронний ресурс] / А. М. Гудзь, С. М. Пошко // Наука і оборона. – 2020. – № 4. – С. 3–11. – Режим доступу : <https://doi.org/10.33099/2618-1614-2020-13-4-3-11>.
2. Степанов А. Минобороны РФ передало Сербии партию танков Т-72 и разведывательных машин БРДМ [Електронний ресурс] : 23.05.2021 / А. Степанов // Российская газета. – Режим доступу : <https://rg.ru/2021/05/23/minoborony-rf-peredalo-serbii-partiiu-tankov-t-72-i-razvedyvatelnyh-mashin-brdm.html>.